

Jaroslav Vokoun, *Naslouchat teoložkám.*

Brno: CDK (edice Moderní česká teologie), 2010, 202 s.

ISBN 978-80-7525-228-1

MARTIN KOČÍ

Za poslední tři roky se nám do rukou dostává v pořadí již třetí kniha z pera Jaroslava Vokouna. Autor se zde, podobně jako ve svých předchozích úspěšných titulech, naléhavě ptá: „Jak dělat teologii po moderně?“ Zatímco v díle *K rekonstrukci teologie po konci novověku* (2008) hledal odpověď především v analýze myšlení George Lindbecka (a dalších zakladatelů postkritické teologie) a v následné publikaci *Postkritický proud v současné angloamerické teologii* (2009) se na totéž ptal různých autorů, kteří se – byť nikoliv nekriticky – odvolávají právě na Lindbecka; tak tentokrát se Vokoun rozhodl nechat zaznít hlas žen-teoložek. Je pravdou, že i v předchozí autorově přehledové publikaci o angloamerické teologii bylo pojednáno o jedné teoložce (Nancey Murphyové), nicméně je potřeba podtrhnout, že vydat knihu, která českému čtenáři otevírá svět teologie tak, jak jej vidí ženy, je ocenění hodným počinem. Tuto po obsahové stránce prvotinu svého druhu na českém trhu je třeba ocenit ještě z jednoho důvodu. Být se jedná o naslouchání teoložkám, tak zde nemáme co do činění s feministickou teologií. Možná to českého čtenáře – křesťana – překvapí, ale teologie není výhradně doménou mužů, nýbrž, jak prokazuje právě Vokounova přehledová monografie, ženy mají na tomto poli mnoho co říci. Ano, je potřeba si čestně přiznat, že existují ženy-teoložky, které netematizují primárně feministickou problematiku a zároveň provozují solidní a erudovanou teologii. A přehlédneme-li svým zrakem seznam jmen, které figurují v obsahu recenzované knihy, tak bychom měli doplnit, že se v této knize setkáváme se ženami, které provozují konkrétně teologii *systematickou*.

Účelem knihy je tedy seznámit čtenáře s následujícími teoložkami: Sallie McFagueovou, Janet Martin Soskiceovou, Kathryn Tannerovou, Sue Pattersonovou, Catherine Pickstockovou, Francesce Aran Murphyovou, Joan Crewdsonovou, Elizabeth Achtemeierovou a Susan K. Woodovou. Pro většinu čtenářů bude Vokounova kniha prvním kontaktem s výše uvedenými jmény vůbec, je proto škoda, že autor nám nepředstavuje osobu každé teoložky s poněkud podrobnějšími biografickými údaji. Výběr prezentovaných teoložek je i zde určen autorovou sympatií k postkritické teologii. Ne snad, že by všechny jmenované teoložky bezvýhradně náležely k postkritické škole. Některé sice přímo navazují na zdroje postkritické teologie (např. McFagueová), ostatní však s tímto současným směrem pojí spíše to, že jejich práce jsou citovány právě postkritickými teology.

Než přejdeme k samotnému obsahu knihy, tak bychom neměli zapomenout poznamenat, že kniha je uvedena studií o Dorothy L. Sayersové, jejíž autorkou

je Petra Kriegelová. Tato kapitola a de facto první část knihy (s. 7–32), příznačně nazvaná „Naslouchání první dámě“, tvoří jakýsi úvod k části druhé, ve které autor na prostoru přibližně 170 stran seznamuje stručným a jasným způsobem s myšlenkami devíti současných teoložek. Každé je věnována samostatná kapitola s podtitulem, který napovídá, jaký je Vokounův postoj k té či oné autorce. Čtenář je tak předem informován, zda se setká s autorovým „velmi otevřeným a souhlasným nasloucháním“, nebo „velmi kritickým“, či snad až „rozpačitým nasloucháním“. Další podstatnou charakteristikou knihy je skutečnost, že se nejedná o pouhou kompilaci a následnou reprodukci myšlenek vybraných autorek. Vokoun neváhá přejít od deskriptce k vlastní teologické reflexi a zhodnocení představených teologií. Naslouchání tedy místy střídá dialog, který čtenáři umožní nahlédnout až za horizont myšlenkových konceptů některých současných teoložek. Vokounova monografie tak skutečně umožňuje nejen odborníkovi, ale stejně tak laikovi, přehledné seznámení se současnou systematickou teologií, resp. teologiemi, které napsaly ženy.

Kdybychom nyní nabídli shrnutí kapitoly po kapitole, neudělali bychom pravděpodobně nic jiného, než že bychom výběrově opakovali některé Vokounovy postřehy ohledně současných angloamerických systematických teoložek. Jelikož však nechceme čtenáře odradit od toho, aby sám vzal výběrnou knihu tohoto evangelického teologa do svých rukou, nabídneme v této recenzi přehled základních témat, kterých se Vokounova kniha dotýká.

Výběr prezentovaných teoložek do jisté míry určuje, že se jedná o současné, v případě Elisabeth Achtemeierové a Joan Crewdsonové nedávno zemřelé (2002, resp. 2005), anglicky píšící autorky. Všechny autorky potom spojuje upřímná snaha zodpovědět onu Vokounem v úvodu položenou otázku: „Jak dělat teologii *po moderně*?“ Ačkoliv klidně bychom mohli otázku nepatrně modifikovat a spolu s vybranými autorkami se tázat: „Jak dělat teologii (v) *postmoderně*?“ Setkání a intelektuální zápolení s postmoderním kontextem křesťanství je totiž vůdčí motivací Vokounem prezentovaných autorek.

Dialog s postmodernou zde pak probíhá v obou jeho možných sférách. Zprv v zaobírání se současným – postmoderním – filosofickým myšlením. A zadruhé na poli setkání teologie a současné – postmoderní – kultury západní civilizace.

Ačkoliv co se týče druhé sféry dialogu s postmodernou, je v knize reprezentována jedinou teoložkou. Konkrétně Kathryn Tannerovou, které je však věnována vůbec nejdelší kapitola knihy (s. 69–95). Ostatní analyzované autorky by bylo možné zařadit spíše k dialogu s filosofickou podobou postmoderny. Metaforická teologie Sallie McFagueové (s. 35–54) a Janet M. Soskiceové (s. 55–68) navazuje na některé otázky, které vyplývají z postmoderního důrazu na jazyk a jeho filosofické reflexe. Otázky spojené s problematikou řeči a jazyka nejsou cizí ani katoličce Cathrine Pickstockové (s. 119–131), která představuje jednu z vůdčích osobností hnutí Radikální ortodoxie. Sue Pattersonová a Joan Crewdsonová se naproti tomu snaží o reformulaci křesťanského realismu (s. 97–118), resp. personalismu v postmoderní době (s. 145–158).

Poslední dvě kapitoly se na první pohled mohou jevit jakoby vybočující ze sledu „postmoderních“ teoložek. Spíše než o tematické souvislosti s postmodernou by se dalo mluvit o časové souslednosti. Autor se zde zaměřuje na dvojí látku, která je mu osobně blízká: kázání a ekumenickou teologii. Nicméně, v analýzách Elisabeth Achtemeierové (s. 159–172), resp. Susan K. Woodové (s. 175–192), máme možnost naslouchat hlasům, kterým je třeba dát zaznít právě v postmoderně a znovu je pořádně promyslet. Jak předávat příběh Bible v době, ve které je každý diskurs považován za podezřelý? O jakou jednotu usilovat v čím dál naléhavější pluralitě současného světa? Alespoň náznaky odpovědí lze nalézt v posledních dvou kapitolách.

Při prvním setkání s Vokounovu knihou by mohl někdo namítnout, že se jedná o výpisky z několika málo knih současných teoložek. Je pravdou, že autor zakládá každou kapitolu především na jedné publikaci dané autorky (vyjma Achtemeierové a Woodové, kde autor vychází z více publikací). Ve všech případech je nám však v knize představováno dílo stěžejní, ve kterém ta či ona autorka shrnuje nejdůležitější myšlenky svého dlouhodobého teologického bádání. Rozhodně se potom nejedná jen o pouhá excerpta, jelikož autor se nebojí myšlení prezentovaných teoložek domýšlet a kriticky zhodnotit.

Poznámek pod čarou je v textu minimálně. A pokud na nějakou narazíme, tak odkazují především na dřívější práce autora knihy. To činí knihu snadno přístupnou široké veřejnosti, ale ani to neubírá na její vědeckosti. Text je místy velmi hutný a natolik podnětný, že i odborník se bude k Vokounovu textu vracet jako k užitečnému úvodu do myšlení některých současných teoložek.

Poselství knihy tak nese sdělení, že vedle mnohých systematických teologů-mužů, přicházejí s originálními myšlenkami také teoložky-ženy. Nezbyvá než si přát, abychom se odhodlali více naslouchat hlasům žen-teoložek a dále se zabývali dříve a myšlenkami zmíněných, ale i jiných autorek. Snad to povede k tomu, co by si přál sám autor recenzované knihy a co po něm souhlasně opakujeme: „Abychom brzy mohli naslouchat nejen angloamerickým, ale i českým a slovenským teoložkám.“ (s. 195)